

נייע יידישע צייטונג

דיא רעדאקציע
אונד אדמיניסטראציע
בעפינדעט זיך
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואָהין איך דיא פרענומערציאָנס
פעלדער צו זענדען זינד.
אינזערמע
ווערדען ביליגסט בערעכענט.

דיא
"נייע יידישע צייטונג"
ערשיינט יעדען
מאָנאָטאָג
אונד דאָנערסטאָג.
פרענומערציאָנס פרייען:
אונטערזיך 7 סל. 7 קר.
האלבערונג 3 " 50
פרייעליכערונג 1 " 75

Budapest, Donnerstag 19. Juli 1883. ב"ה בודאפעסט טו תמוז. שנת תרמ"ג לפ"ק.

דער טיסא-עסלארער פראָצעס.

אין דער מאָנאט-זיבונג קאמען דיא מאר-מאראשער צייגען צור פערנעהמנג. דיזעלבען ערבאטמען דען בעווייז, דאס דער פלאָסער מאמע נישט אנדערעס, אלס אין צווייטער מאָרין שארף איז פערנראַכטער אויסנאבע אויז.

אינעם דזענד צייגען ווארדעט מאמע געגען איבערגעשטעלט, דורכנעם זאכפערשטענדיגע גלויביוודיגע מעננער, געמיידערדיכטער, נאָמערע אויז — דיא עס אויס אינס געזיכט זאמען, ער האבע אין אירער גענעווארט אייגעשטאנען, דאס ער ווערדעט דער אויסערוויבונג געפאלטערט ווארדען, בלייבט ער פערט דאבייא, ער זיט נישט אנגעריהט וואָרדען אונד אללע, דיא דאס געגען שריל בערויפן אונד ערקלערען, ער האבע איבער דיא ערליטטענע פאלטערונג געקלאגט, זייען ערענדע לינגער, דיא צייגען וועלכען ער דיזען ליגען אינס געזיכט זאמען, זינד איבער זיגע אויז גלויבליכע פערשטאכטהייט ענטוועצעט, דיזער מא-טעו איזט אין דער טהאט נאך דעם קלייגען מאָרין שארף אין מיסערשטיק וועלכעס איזט דער ניר-ערוואווער צייגען. פערענעווינג, פאבריק הער-פאָרענאגען איזט, מיט שוויגענעווערטהער צונ-גענגעלייפיקייט זאמען ער אין רומהענישער שפרא-כע זיגע אויסזאגען העראב: אויבערקוועט פראגען לעכט ער איינפאך אויבעראנטוואַרטעט אָדער ער ווערדעט דינגען דיא נאר נישט צור פראגען אס-טען, עס דירפט דענאך מאַגליך זיין, דען געווע-גענען בורשען צו ענטלארען, דיא ער זיך שאַן אויזגעמאכטען אין זיין ליגענעוועבע פערשטריק האט, זאָ בערויפטעט ער אויסער אנדערעס אללען פראגען געגענאיבער שטיף אונד פערט, דאס ער אויסשליעבליך דער רומהענישען שפראכע מעכטיג איזט אונד קיין וואַרט אוינאריש שפערבע אָדער פערשטעהען, נון אבער אויז עס בעוויזען, דיא מאמע אין מערהערען נירעדיאהאזער וויסטהע-זערן, וואָ דער וויין אונד בראנטוויין, מיט וועלכעס ער טראקטירט ווארדען, איזט דיא צונגע לאַזטע, נאָנין געלייפן אוינאריש שפראך.

לאנזאם בענינגט דער סענאציאָנס פראָצעס זינעס ענדע צו צווייגען, דיא לאַקאל-בעאיינגעשיני-גונג אין ט-עסלאר ווירד וואָהל נישטס בעזאנדערעס צו טאנען פאָרדערן, דיא דיא סאנאָגע איינער רונ-ציער נלייכט, אירער אוינריכטונג פאלטשטענדיג איבערשטרעט אונד זיט אויסערדעם גרוינליך אויס-געפלינדערט אויז, אונטער זאָלכען אויסשטענדען ווירד דער געריכטסהאף אויס וועינגעס קלינגער היי-קעהרען, אלס ער הינגענאנען, — האַכסטענס, דאס איזן דער טרויריגע אנבליק דעם צערשטאָרטען אונד ענטוויימען נאָכטערהויזעס דאצו בעווענט, דאריבער נאציזענעקען, אָב עס רעכט אונד ביל-לינג וואר, דיא שטערליכען אנגרייפער אויף איינע קאנפערסיאָן אונד דערען פערשטערהויזונג אונד אויז קאנפערסיאָנס צו הולדען אונד איבער דיא אָרגאנע, אונטער דערען אייגען דיעס פאָר זיך נינג, שטצענד דיא האנד צו ברייטען.

(פארזעצונג דער שלוסטערהאלדונג.)

דער צייגע נאכרעיל מהאלי אויז בעצורקס-ריכטער אין טעמשיאָ, ביא מאראראש-סיגעט-דערזעלבע זאמען אויס, דיא פלאָסער מאמע איזט גענאָכטען אירער אויסזאגען פרייא עמאכט האבען, אונד דאס מאמע אויסגעזאמען האבען, דאס מאן איזן אין נירעדיאהאז געפאלטערט אונד מיט-האנדעלט דיא.

צייגע יאָזקע סאפלאַנצא געריכטסאָמער

אויס סיגעט, וואר דאמאלס אלס דיא סעקלענצער פלאָסער פערנאָמען ווארדען ביים אונטערזיבונג-ריכטער ווערעציע אנוועזענד, ער עראינערט זיך נאָנין גענויא אן דיא פערנעהמונג דעם אינאמיץ מאמע אויז אן דאס עראינערט ער זיך בע-שטימט דאס דעם אינאמיץ מאמע דאס פראָמ-קאל אין רומהענישער שפראכע פערלעזען וואר-דע, דיא ער זעלבער אלס צייגע אונטערשרעבען האבען.

נון ווארדע אינאמיץ מאמע פערנאָמען, מאמע ווירל קיינען פאָן דען אנוועזענדען נאָמערען ריכטערן אונד אנדערן הערדען קעננען — ער זאמען אלס וויר נאך סיגעט קאמען, איבערגאבען וויר אויז-זערע פאָרלאדונגען, דיא ווארדען וויר בעפראַמט, וויא וויר היעסען, אונד זאָדאן היינס געשיכט, צו-ערסט נינג וויר משעפאָניש היינין, דאן אן אונד ענדליך דאוויד הערשקאָ, דאן היעס עס, וויר זאָל-לען ראסמען, שפעטער ווארדען וויר וועדער הייני-גערויפן, משעפאָניש אונד אן-אן, אן ווארדע בע-פראַמט אָב אן אן נירעדיאהאז געשלאגען וואר-דען זיט? אן אונטערשטעט: מיך האט מאן נישט געשלאגען, אן האבע נור דיא ווארהייט געשפרא-כען, דיא וויר אונטערזיבונג דאוויד הערשקאָ זאנעט מיר, אן מאנע שוויגען, דאפּר ווירדע אן גערד ערהאלטען, ווען נור ערסט דיא זאכע פאָר-איבער זיין ווערדע, אן וועדערהאלטען, מיך האט געמאנד אויך נור מיט איינעם פלינגער בעריהרט, דאוויד הערשקאָ ערווערערטע: ווארום ווירלסט דיא נישט דיא ווארהייט שרעכען, דיא אן אן דאָך זאָל, וויא מאן זיך אינס געזיכט שלוג? דארויף אונ-וואַרטעטע אן: וויא קאנעסט דיא נור זאָ שפערען, דיא דאָך זיט זאכסט, דאס אן געשלאגען וואר-דען ווערע, אלס וויר דאן דיא האנדצייכען מאכ-טען, דיא זאנעטן זא, וויר זאָלמען הייניסנעהען אונד נאכטיטאנס? אונד ווערדע צורקקערען, וויר וויסען נישט מעדע גענויא, אָב עס אויס? אָדער? אונד וואר, אלס וויר ווערדע הייניסנען אונד דיא פלינגען זא אן פאָרזעלען, אן זאנעט העררען, דאס אן דיעס נישט אנערקעננען קאָנען, דיא אן נישט געפאלטערט ווארדע, היערויף זאנעטן זא, וויר זאָלען נאכהווע געהען, מאן ברויכע אויס נישט מעדע.

פרייען: (צו סאפלאַנצא): וואָללען דיא דעם מאמע זאנען, דאס דיא פערלעזונג פאָר איהם ער-פאָלגט זייא.

סאפלאַנצא: זאנעט דיעס מאמע אין רומהעני-שפראכע.

מאמע ערווערערט: ווען ער אין סיגעט גע-זאנעט העטטע, דאס מאן איהם געשלאגען האבע זאָ ווירדע ער עס אויך היער זאנען, וואס ער אויף זיך צו געהמען פערמאן, זייא, דאס ער שמרעל-בערוויזע טהיילענאָמען האבע, דאס ערקעננע ער אן אונד דאס האבע ער אויך אנערקאננט, זאָל-כעס אבער, וואס ער נישט געזאנעט, קאָנעט ער נישט אויף זיך געהמען.

סאפלאַנצא: דער אונטערזיבונגסריכטער אלס ער עס איהם ערקלערטע, פראנצע איהן זאנאר, אָב אללעס זאָ געוועזען זייא, אונד ער זאנעט דארויף: זא, עס וואר זאָ.

דער צייגע בערהארד באָניש, נאָמער אי-הויסט, ווירד נון פערנאָמען: דערזעלבע זאנען: דער ריכטער מעלדעטע מיר, דיא ליישע וואָללען, דאס איין פראָמאָקאל מיט איהנען אויפגענאָמען ווערדע, אין וועלכעס זיא איהרען פלאָסערלאָהן בע-גערדען, בעצעהונגסוויזע דורך ווען אונד אין וועל-

כער וויזע זיא איהרען פלאָסערלאָהן ערהאלטען קאָנעטען, זיא ערצעהלמען אללעס, וויר וואָללען עס נאר נישט אינס פראָמאָקאלל אויפגערמען לאס-טען, אבער דיא פאָרדערטען, מאן זאָללע דיעס אויס-געמען, ווירל זיא אויך דען לאָהן פיר דיא צייט איהן דער געפאָנענשאפט פאָרדערען וואָללען — פריע-זידענט: אונד וואס ערצעהלמען זיא? — באָניש: וויא זיא דיא לייכע ביא דארא פאנרען, דיזעלבע הערווישטען, זיא בעגריבען, וויא איין פלורטישן הערוויסקאם, דער ריכטער איהנען 60 קרייצער גע-געבען האבע, דאס זיא דאן ווייטער נינגען, דער זיכערדייטסקאָמער איהנען פאָלגעט אונד זיא נאך דארא אָדער נירעדיאהאז בראכטע.

פריעזידענט: אונד וואס געטאח מיט איהנען? צייגע באָניש: מאן פיהרעט זיא נאך נירעדיאהאז, היער וואר מאן מיט איהרער אויסזאגע נישט צו-פריעדען, זאָדערען צוואנג דיא, איינע אויסזאגע צו מאכען, נאך וועלכער זיא דיזען לייכע בעהוּפּט טראנספארטעס פאָן הערשקאָ אונד נאָך איינעם באַיאָקער זידען, דעססען נאמע אן נישט ווייס, אי-בערהאָרטען אונד דאס זיא דיזען בעצוגליך אין פאָל-גע צוואנגעס דיעס אויסזאגען: אונד ענדליך בע-טערקמען הערשקאָ אונד מאמע אויך נאָך, דאס ווען מאן זיא אויס איינע נייע געוועהענע זאכע איה-רען פאָמער אָדער איהרע מוטטער בעטרעפּענדיגע בעפראַמט העטטע, זיא אויך אויף דיזען אויסגע-זאנעט העטטען, — פריעזידענט: אונד דאס מאן משעט-קאניש געקוועלט האבע? — באָניש: מאן קוועל-טע אויך איהן, דאך משעפאָניש מאכטע נישט דיזען לעצטערע בעמערקונג. — פריעזידענט: דען אויס פראָמאָקאלל שפעטע: אבער וואָ משעפאָ-ניש פעררהארט טראָמיך דער פיינינגונג ביא דער ווארדען אויסזאגע, אונד אויך משעפאָניש ער-וועהנטע פאָר איהנען איינע פיינינגונג: זאנעט אויך ער, דאס מאן איהן געשלאגען האבע? (צום דאָל-טעמיש): האלטען זיא דעם מאמע פאָר, דאס דעם געמיידערפראָמאָקאלל צופאָלגע ער אויסגעזאנעט האבע, דאס מאן איהן אן לאָק געפיינינג העטטע אונד דאס ער אונטער דעם צוואנגע דיזען פייני-גונג זינע געשטענדיגע געמאכט האבע.

אָטוואַש: הער פריעזידענט! אן ביטטע דיא נימע האבען צו וואָללען, דאס דעם מאמע דורך דען הערדן נאָמער אינס געזיכט זאנען צו לאססען, אונד דער דאָלמעטש זאָללע היערויף דאס פאָן ביידען געזאנעט אינס אוינארישע איבערוועצען.

פרייען: (צום דאָלמעטש): האלטען דיא עס דעם מאמע פאָר.

דאָלמעטש: דער הערד נאָמער זאנע, וויא ער דיא אוינארהייט שרייבען קאָנעט, דיא ער דאָך אוי-טער אייז דיזען? — מאמע ערקלערט אונד ביט-טעט דען לאָבליכען געריכטסהאף, דאס מאן גע-שריעבען האבע, וואס מאן בעפאָהלען האט, אונד דאָרט וואר אויך איין יידישער שרייבער אונד אויך דער אויפזעהער, ער האבע נאר נישטגעזעהען, דאס דיזען הערד דאָרט געוועזען ווערע: ער איזט בלאָס אויף אונד אבגעזאנען.

דער פריעזידענט שמעללעט דאָן מאמע משעפאָניש, באָניש אונד הערשקאָ איינאנדער געגענאיבער באָניש אונד הערשקאָ זאנען דען מאמע אינס געזיכט דאס ער פאָן פאלטערן גע-שפראָכען האבע, מאמע ליינגעט, עבענוזאָ ליינגעט משעפאָניש אללעס, דען ער זיא קראנא אונד נישט אויס צימטע געוועזען: מאן האבע איהם איב-רינגעס וועדער געפאלטערט, נאך פאָר דען פּענד הערויבעמערדיכען: ער נינג נאָנין לאנזאם פאָר דעם

פון: אונד דא שמאנד שווארץ, דא דער בעטמעל-
ווער? מאַרין: יא.

פריערמאן: קאָנטעסט דא מיר ניכט זאנען,
ווער פאן דען ביינען אנדערען רעכטס אונד ווער
לינקס געוועזען וואר? — מאַרין: דאס קאנן איד ניכט
זאנען, דעססען עראינגערע איד מ'ד ניכט. היי-
מאן: אויך דאס ניכט ווער דא הענדע געהאלטען
האט אונד ווער דא פיסע? מאַרין: אויך דאס ניכט.
— פריע: עס איזט דאך געזאגט וואָרדען, דאס צווייט
בייא דען פיסען, איינער רעכטס אונד דער אנדערע
לינקס, היער אבער (אויף דאס ענדע דעס טעפּפּיכס
דייטענד) שווארץ אונד דער בעטמעליווע שמאנ-
דען. — סייפּעט: אונד דער בעטמעליווע היעלט
איד דען קאָפּ? — מאַרין: ער היקטען זא ניע-
דער, דאמיט זא זיך ניכט בעוועגען קאָננע, — סיי-
פּערט: אבער איד מאָכטע וויססען וואָ ער זא היעלט
אן דער שמידען אָדער וואָ זאָנסט? — מאַרין: אן
דער שטיינע, — סייפּעט: אונד דער מינד וואר
אידר בערויטס פּע-בונדען? — מאַרין: ניכט פּע-
בונדען אָדערניט מיטעלטס איינעס טוכעס פּע-
טשאַפּט, דאמיט זא ניכט שרייען קאָננע, סייפּערט
אונד וואָ שמאנד דאס געפּעס? — פריערמאן: ניכט
דאס געפּעס הערפּאָר אונד איבעררייכט עס מאָ-
רין. — מאַרין: היער שמאנד דאס געפּעס בייא
אידרעס קאָפּען, דאן היעלטען זא דא ליבע און
דא האָהע אונד פּינגען זא מיטעלטס דעס מעל-
דערס דאס בלוט אויף.

פריע: אלווא, מאן האָב אידר דען קאָפּ און
דא האָהע אונד היעלט זא דען מעללער ארויסער:
— מאַרין: דער בעטמעליווע האָב אידר דען קאָפּ
און דא האָהע אונד דאן היעלט מאן אידר דא
מעללער ארויסער, אים דאס בלוט אויפצופאַנגען.
היימאן: ווער היעלט דען מעללער? — מאַרין:
דער שווארץ. — סייפּעט: וואָ וואר דער שניט?
— מאַרין: אן דא קעהלע צייגער: דא. — פריע:
נאָס דער שווארץ דאס בלוט און דאס געפּעס? —
מאַרין: יא. — פריע: וואָהן לעגט ער דען ענט-
לעטען מעללער? — אלס דאס מעללער פּאַלל
וואר, דא נאָס ער דען אינהאלט שראַס אויס. — פריע:
ווארען דא בידען מעללער שאָן פּאַרבערויטע?
— מאַרין: יא. — פריערמאן: אלס דא פיער מענ-
נער אויס דעס טעפּפּעל קאסען אונד דא אויסשאנ-
דען, וואָ שמאנדען דא דא אָדער דאָרט? — מאַרין:
ציניט אויף דא לינקע זייטע: היער. — פריערמאן:
שמאנד איינער מיט דען היקען גענען דאס מהר?
— מאַרין: יא. — סייפּעט: ווער וואר דאס? דא
קעננען אידר דאך? — מאַרין: יא איד קעננען אידר,
אבער איד קאנן מ'ד ניכט מעהר עראינגערען. —
סייפּעט: וואָ ווארען דא קליידער? מאַרין: אויף
דעס מיטע. — פריערמאן: אויף וועלכעס טהי-
לע היער אס ראנדע אָדער אן דער מיטע? —
מאַרין: היער אויף דעס ראנדע (ציניט אויף דען
דער מהרע צונעקערטען ראנדע). — סייפּעט:
וואס פּעריכטיגט אויף דעס קאָפּען דעס מעלכעס?
— מאַרין: איין העמט. — סייפּעט: וואָ וואר דאס
בעשאַפּען? — מאַרין: עס וואר ווייס. — סייפּעט:
וואָ לאנג וואר עס? — מאַרין: עס רייכטע ביז היע-
הער. (ציניט ביז אונטער דא קייע)

ווייטער שילדערטע מאַרין, וואָ מאן דא עס.
טער נאך דעס אבשלאכטען וויעדער אויף דא פיסע
שמעללעט, וואָ זא איינער געהאלטען, ביס דא דא
איברגען אנגעקליידעט, אונד וואָ איד נאך ביים
אנקליידען דאס בלוט און וועגט געדאַנגען וואר, זא
דאס דער אָבערע מהייל דעס העמטעס פּאַן בלוט
נאנן בעפלעטע ווארדען. — פריערער געהלעט
ער נאָכמאלס, וואָ דא פיער יודען דא מאַרדמאט
בענאנגען אונד דא איברגען פיער יודען נור צונע-
זעהען: שפּרעכען האָרטע ער נאר ניכט, וואס עבען
אללע אנוועזענדען און שטייגען פּעררעכטע, דא
מאן דאך דען מינדעסטען לויט דורך דאס שיליסעל-
לאך האָרען קאנן, מיט רעכט בעמערקטע דער
שטאמטס-אנוואלט דעס מאַרין: עס איזט דאך
ניכט מאָגליך, דאס דא פיער יודישען שווער נאר
קייע זילבע געשפּראַכען העטטען! — מאַרין: גע-
שמאנד, דאס דא פּענסטער קיינע פּאַרהענגע האט-
טען, דאס זאמיט יעדער פּאַראיבערעהענדע היינן
העטטע זעהען קאָננע!

סייפּעט פּראַנטע: „האטטע עסטער ביים
אנקליידען אויך דאס גראָסע טוך אס ליבע?“
מאַרין: יא.

סייפּעט: וועלכעס טוך, דאס געלבע?
מאַרין: יא. אונד געלבע. היער מערקטע
דער שפּיטעבוכע, דאס ער זיך פּעשפּראַכען, אונד
בעסטערטע זיך גלייך אויס: ניכט דאס געלבע
האטטע זא אן, דען דאס געלבע טוך היעלט זא
יא און דער האנד!

דער געריכטסהאָף איבערצייגט זיך היעמיט,
דאס מאַרין דורך דאס שיליסעל, לאך ניכט אללע
איכט יודען אונד פּאַן מאָפּ אונד מעללען נאר
ניכטס זעהען קאָננע. מאַרין האט איבערהויפט
יעצט און עסלאר זעהר פּיעלעס פּאַן זיינען פּריהערען
אויסזאנען ווידערשפּראַכען, און נירעדיהאזא זאנעט
ער: עסטער ווערע מיט דען פּיסען גענען דא
מהרע אונד מיט דעס געזיכטע ביים מיטע געלע-
נען — אונד געכטערן און עסלאר זאנעט ער: דא
עסטער ווערע מיט דעס קאָפּען גענען דא מהרע
געלענען! — פריהער זאנעט מאַרין: מאן האבע
דען קאָפּ עסטערס — אָבען אונד זא דא בלוט
אבגעלאסען — אונד יערן זאנעט ער: מאן
האבע דאס מערבען אויף ביזך געדעמט אונד
דערארט זיא דאס בלוט און דען מעללער אבגע-
פּלאַסען! — פריהער ערצעהלטע מאַרין: מאן
האבע דא עסטער דען מינד צונעבונדען — אונד
עסטערן זאנעט ער: מאן האבע דא געקעבעלט!
— פריהער ערצעהלטע ער: מאן האבע דא עסטער
זיסענען אנגעזאָגען? — אונד גע-עסערן זאנעט ער:
דא וואר שטעהערני! — אויך איזט דא אויסזאנע
דעס מאַרין פּאַן בערויטס, דאס דאס העמט בלו-
טני וואר — נאכדעס דאך דער לאנדעס-בעמיקער
פּעללעטאר נאר קיינע בלוטשפּרען אס העמדע גע-
פּונדען — איינמאל זאנעט מאַרין: צווייט שעכטער
האבען דא פיסע דער עסטער געהאלטען — דאן
וויעדער זאנעט ער: „איינער היעלט דא פיסע אונד
און אנדערער דא הענדע!“

הייער און עסלאר וואר מאַרין ניכט זא נוס
איינשטודירט, וואָ און נירעדיהאזא, אבער קעקוואר
ער דא עבענווא, וואָ דארט, פּרייליך האט פריהער
אויך בארי גענוא קעננעניסעס פּאַן דעס רייטליכקיי-
טען דער סינאנאנע זיך פּעשאַפּט אונד האט זא
דעס מאַרין זא איינשטודירט, דאס יא קיינע בעדרי-
טענדע לינע הערויסקאָסטע — אונד אויך און דער
עסלארער עסלאַנגע שמאנד אימער הענטער אן
דער וויסע דעס מאַרין.

וואָ פריערע מעלענאפּירט ווירד, קאסען פּאַן
נירעדיהאזא נאך עסלאר 20 וואנען מיט 50 פּערא-
נען, אונטער דען אנוועזענדען וואר נאמירליך אויך
דער הויפטמאכער אָנאָר, פּאַר דער סינאנאנע ווא-
רען אויך פּיעלע יודען פּעראזמטעלט, פּיעלע מינען:
וועגן דער געריכטסהאָף גלייך צו אנפאַנג נאך עס-
לאר נעקאסען ווערן, זא העטטע ער זיך גלייך פּאַן
דער לינע דעס מאַרין שאַרף איבערצייגט, דא אנט-
טעמערט אבער טראַכטען זיך דאמיט, דאס היער
דען דאך מינע נאר זא בעדייטענדע לינע הערויס-
געקאסטען.

אויס נירעדיהאזא ווירד פּאַן 18 מעלענאפּירט.
דא געסמריגע רייזע נאך ערלאר האט איינען וויכ-
טיגען פונקט קלארעשמעללעט, וועלכער דא פּאַן
מאַרין שאַרף אנגעשמעללעט קאסאָדע אלס און
מאכטווערק פּערהעט, מאַרין ווארדען אויפגע-
פּאַרדערט, מיט איינעס פּערהעט קאָסטען נאכצומא-
כען, וואָ דא ליבע געלענען, ער מאכטע זא זא-
כע וויט זאכטער קוראשע, דאס יעדער איבערהאט
וואר, ער מאַרקיטע דא לאנע זא, דאס דער קאָפּ
גענען דא מהרע, דא פיסע אבער גענען דען מיט
צו לינען קאסען, איינער דער פּערהיידער וואיס-
טע, דאס און דען פּראַטאָקאלען שטעהע, ער הא-
בע דער ליבע אינס געזיכט געזעהען, זא מיטע יא
דא ליבע אונטערהעט געלענען זיך, זא עמליך מיט
דען פּיסען צום שיליסעל-לאך, מאן שווען יעדאך
העריבען, און נירעדיהאזא אנגעלאנגט, איבערציי-
טען זיך דא פּערהיידער אויס דען פּראַטאָקאל-
לען, דאס דא לאנע דער ליבע געראדע אימגע-
קעהרט אנגעגעבען איזט, דער לינענשפּעלע איזט
דאָהער ענטרעקט.

דא געסמריגע מיטוואָך פּערהאנדלונג וואר
וויעדער איינע שמרמישע עררענטע, עס ווארדע
פּערהאנדלונג דער זיכערהייטסקאָסטעס, עס ווארדע
אן גרויזאמקייט רעמשיק באַנדי נאך בייא ווייטעס
איבערשפּיטע, זיין אויסזעהען עררענט שאָן שרעק-
קען, אים פּערהאנדלונגסזאאלע בענימט ער זיך
שמייק גראָב, ער שפּריכט דאס אנגעקלאנגען מיט
דווא, אן, זא דאס אדוואָקאט היימאן דען פּיעזי-
דענמען ערוזכט, אבדילע צו שאַפּען, דאמיט וואי
זיינען קליינמען הערשקאָדען אלס בירגער אונבע-
שאַלטען דא שטעהט, היער פּאַס קאָסטעס גראָב
אנגעהערשט אונד גערוסטע ווערדע, דער פּיעזי-
דענס אויס געצוואונגען דען אונבעדיינען קאָסטעס.
סער 2. מאל אבצושרייען, יא איהם זאָנאר מיט איינער
שטראַפּע צו האָהען.

דער געוועזענע פּאנדר דעס קאָסטעס
וואי נאמענס יאָזעף קאָשטער ערצעהלט, וואי ער
דא פּלאַסער מיטעפּאניש צום געשטענדיגס גע-
בראכט, אויף בעפלעך דעס קאָסטעס ווארדען
מיטעפּאניש דא פיסע צוזאמגענוגעבונדען אונד
דער פּאנדר שלוג איהן אויף דא פּאָטוואָלען, צווייט
שטאָקע צערבראכען, דער דריטע היעלט זא לאנ-
גע אויס, ביז מיטעפּאניש איינעשמאנדען האט,
וואי ליינעט אללעס אב, עס איזט פּערהיידען זאנע
ער, אינשל פּאַגל, הערשקאָ, אינגאן קליין זאנען
איהם אללע אנגעווענדעטען מאַרין אונד זיינע
אנאָרדונגען אינס געזיכט: וואָזער זא געאָרפּיניט,
געש אַלמען, געבונדען, געשלאגען, מיט זיט אויססער
אונד ביטטערוואסער געמערנקט, וואי ער דא פּאַר
דען פּערהען הערשרייבען ליעס: וואי זאנע און
גראָסער וואיסה דאס איזט אללעס ערלאָגען, פּע-
לייטונג!

עס ווארדען זאָנאר נאך דער העקעמאליגע
געפּענטיסוועכטער קאראנטיש איין ווירדער גע-
הילפע דעס זיבערען קאָסטעס וואי פּערהאָרט,
ער איזט וועגען איין פּערהען דעס דיעכטעס
ענטהאַבען, ווייל ער וואי בעקאנט דא פּאַלמערונג
דער אנגעקלאנגען דעס געוועזענען נירעדיהאזא
שטאמטסאנוואלט האוואש אנגעצייגט (האט) וואס
דיעזער הערר גראַמאיקוודמאָר וואי מיט זיינעס גע-
הילפען קאראנטיש ביים פּערהאָרען פּעראיבט הא-
בען מאן, דאס ענטפּרעהט זיך אללע פּאַרשטעל-
לינג אונד ערפּילט יעדען מענטשן מיט נרויען, קא-
ראנטיש ליינעט נאמירליך אויך אללען אינס גע-
זיכט, ביים קרייצפּערהאָרע ווירד קאראנטיש דורך
פּערהיידער אַמוואָש און דא עננע געמריעבען,
ער קאָסט און ווידערשפּריכע זא דאס אַמוואָש יעדען
אוינענבליק זאנעט: יעצט שפּרעכען דא וויעדער
ניכט דא ווארדירט, דא אקסען בעווייזען דאס גע-
געמיהיל, אַמוואָש פּערהאָנגט, מאן טאָנע דען
שטאמטסאנוואלט פּאַרשטעל פּאַרדאָרט, דעס קאראנטי-
שא אללע פּאַלמערונגעשטען שאָן ווייט פּריהער
פּריווייליג ערצעהט האבען זאָל, קאראנטיש
וואר אלס דאָלמעטש בייא דען פּערהאָרען ער וויל
יעדאך קיין וואָרט פּאַן דען פּערהאָרען וויססען, ער
ליינעט אללעס שמיין אונד ביי!

אויפּזעהען עררענטע עס, אלס דער אנגע-
קלאנגע אינגאמין קליין דעס וואס פּאַרהעלט,
אָנאָר האבע וואס אויפּגעפּאַרדערט: „טרייב מיר
ימאל דען יודען קליין און מינעס קאסעלל פּאַרייא,
דאמיט וויר אונזערן וויקס אַבען! וואס בלעב
דא אנטוואָרט שולדיג.“

פּערישענע נייאונקייטען.

* (דער אלטע שופּעטע קערל
ר א ה ל י נ ג) ניכט נאך אימער קיינע רוהע, ער זעלבער
אויס איין עוועל, ער האט אבער איינען געשופּטען פּאַלישען
היינ-יודען בייא זיך, דער זיך דא וויסטיס נענטט — אונד
דיעזער מאכט זיך דען געדרערטעניגען שפּאט, דעס גער-
רישען דאָקטאָר האָלינג איינזעהען, דאס זיך און דייענס
אָדער יענעס „ספר“ דא שטעללע פּאַרשינדע, וועלכע
אויף דען געהויך פּאַן ברעסענבלוט ווישענס דער יודען
דייעט, אונגענוסט פּערהעטע אונד פּעלשטע דיעזער יום-
טוב איינע זאָלכע שטעללע אויס דעס „ספר הקושים“
אונד יעצט טהאט ער דיעס נאר מיט איינער שטעללע אויס
דעס „והר“ חלק ב' דף קי"ט, און דעס וועקט אונטארשישען
גענעבאָטען שרייבט נעמליך יעצט דאָלינג פּאַלנערעס!

פֿרעוידענט (צו מאַרין): וויא זאָסט דאָ דורך
דיא מדינה, קינד אָדער זומענד?
מאַרין: ווי צום שליסלללאַך זינגענד: מאָן
מיטע זיך דאָסאלס ניכט זאָ ביקען, אלס יעצט,
דיא מדינה האָט זיך זייהער זענעקט.
פֿרעוידענט: דאָ ווירסט פֿיעללייבט געוואב-
סען זיין?

מאַרין: איך בין וואָהל געוואכסען, דיא מדי-
נע וואָר דאָסאלס דאָך האָהער.
פֿרעוידענט: האָט זיך דען איך דיא מדינה-
שוועללע געזענעקט? (צום פֿרעוידענטען): איך בי-
מע דיא העלליכקייט דער אינגערען אינריכטונג
דורך מאַרין קאָנשאַטערען צו לאַסען.
מאַרין אנערקענט, דאָס דיא גענעווערטיגע
אינגערע אינריכטונג דער דאָסאלינגען עהנליך
איז.

פֿרעוידענט: איך ביטע איהן צו פֿראַגען, וואָ
דיא עסטער דאָסאלס געלעגען איז.
פֿרעוידענט (צו מאַרין): צייכענען איהן דעם
פֿוסבאָרען דיא ווייסישע יענעס פֿלאַמעס אן
איהן וועלכעס דיא עסטער געלעגען איז.
אַמאָאָש (ציעהט מיט זינגען רענענשרוס אי-
נען שטיך איהן דען פֿוסבאָרען): זאָ לאַנ זאָ.

פֿרעוידענט: יעצט זאָנע אונס, וואָ דיעיעני-
געו שאַנדען, דיא דאָ געזעהען האַסט. — מאַרין:
שוואַרץ האַקטע ביא איהרעס קאַפֿע.
— מאַרין (צייגט עס): עס קאָנמע זאָ זיין אונד עס
קאָנמע זאָ זיין.

פֿרעוידענט: ניכט וויא עס זיין קאָנמע, זאָנ-
דערן וויא דאָ עס געזעהען האַסט. — מאַרין: נאָב-
דענקליך איהן דיא רעכטע זייטע דעם ציטמערס דיי-
מענד): עס וואָר איהן דיעווע זייטע, דען ער מיטע
מיט זייער רעכטען האַנד אַרבייטען.

פֿרעוידענט: ווייטער העלט איהר ניכט יע-
מאָר דען מאַפֿע? — מאַרין: יא, דער בעטמעליודע
העלט איהן.

פֿרעוידענט: אין וועלכער לאַגע בעשאַנד זיך דער
בעטמעליודע? — מאַרין: איהן דיעווער האַקטע.
פֿרעוידענט: ווער שאַנד דעם מעדען צו
פֿיסען? — מאַרין: דיא שעכטער פֿאַן מאַרזאַל
אונד טעגלאַש.

פֿרעוידענט: ווער העלט דעם מעדען דיא
האַנד? — מאַרין: איך עראַנגערע מיך ניכט מעהר
גענויאַ: מאַנליך, דאָס איך עס צו פֿראַמאָקאלל גע-
נעכען.

פֿרעוידענט: אבער דיא מיטען זיך דאָך עראַנג-
נערך, וואָס מיט דער האַנד געשאַה? — מאַרין:
איהן דיא וואַרדע איהר געהאַלטען.
פֿרעוידענט: ווער העלט זאָ? — מאַרין: אי-
נער דען האַנד, איין אנדערער דיא פֿיסע, ווער דיא
הענדע העלט, דאָראַן ער אינגערע איך
מיך ניכט.

פֿרעוידענט: בעוועגע דיא עסטער ניכט דיא
הענדע? — מאַרין: ניין, דען מאַנן העלט זאָ נייע-
דערנעדרקט.

פֿרעוידענט: וויא העלט מאַן זאָ? — לאַסען
זאָ זעהען.

אנגעקלאַמער 'אָזעף שאַרף עס איז איינע
נאָרעסטיאָ וואָס מאַן דאָ מהיט!
פֿרעוידענט: שוויגען זאָ! — 'אָזעף שאַרף
אבער

פֿרעוידענט: ווען זאָ ניכט שוויגען קאָנען, זאָגע-
הען זאָ ריכטער הענט.

דער פֿרעוידענט לעסט זאָראַן איינע טעפֿיך
העריינבריינגען דער צוזאַמענגעפֿאַלטעט אין אי-
נער רענגע פֿאַן עמוא 150 צענטימעטער איהן דען
פֿוסבאָרען געלעגט ווירד.

פֿרעוידענט (צו מאַרין): ציעה דען טעפֿיך דאָר-
הין, וואָ געוויכט, דאָס דאָס מעדען געלע-
גען איז.

מאַרין ציעהט דען טעפֿיך צווישען מיט
אונד מדינה ביז אן דיא פֿיסע דעם ערסטערען דין.
פֿרעוידענט: צייגע אונס נון, וויא דיעיעניגע
דער איהר צו פֿיסען וואָר, שאַנד אָדער האַקטע
— מאַרין: איינער איהן דיעווער, איין אנדערער איהן
יענער זייטע, צוויי היבען, דיא אנדערען צוויי דרי-
בען. — פֿרעוידענט (אם אָבערען ענדע דעם טעפֿיך

דינער ליעסען זיך פֿאַן מאַרין צייגען, וואָ, וויא אונד
פֿאַן וועס דיא עסטער געהאַלטען, אויסגעקליידעט
אונד געשלאכטעט וואַרדע; ווער זאָ געהאַלטען
אונד וואָ, ביא בעאנטוואַרטונג ריעווער פֿראַגען
פֿערוועקלעטע זיך מאַרין אן מאַכען וועדערשפֿיך
אונד וואַסמע ניכטס צו אַנטוואַרטען.
דאָס בליעבען 5 פֿערוואַנען פֿאַס געריכט, דער
שטאַטמאַנוואַלט, דיא פֿערמדיינער אונד דיא
בעריכטערשטאַטמער אין דער פֿאַרהאַללע, דיא
אנדערען ענטפֿערטען זיך אונד דיא מדינה וואַרדע
געשלאַסען, מאַרין שמעללעט זיך פֿאַן אויסען אן
דאָס שליסלללאַך אום הורכזעהען, וואָס מאַן
דאָרן מאַכע.

אום פֿראַמאָקאלל ביא זייער אויסזאגע
שמעט: ד ס ער זיך איין וועניג ביקען מוסטע, אום
דורך דאָס שליסלללאַך צו זעהען, הייטע געהט
איהם דאָס שליסלללאַך מיט אונטער דען נאָבעל,
זאָ דאָס ער איהן דען קינדען ליענען זיך נאָך ביי
קען מוסטע, אום היינצוזהען, דער חזקת ער-
קלערט דעם אבער דאָמי, דאָס ער עמוואָס גע-
וואכען, אונד דאָס דיא מדינה ווענען דער שווערע
דעם געביידעס אין דיא ערדע איינגעזענען זיין.
איין יערער מוסטע לאַבען, דען מאַן זאָ איהן דען
ערסטען בליק, דאָס הייטע ניכט דער פֿאַלל איז.
נון זינגט מאַן אן, דאָרן אלעלעוואָ בעווענגען צו
מאַכען אונד מאַרין מוסטע זאָגען, וואָס ער געווע-
הען האַבע, איין צייטונגסשרייבער שמעללעט דיא
עסטער פֿאַר, אינדעם ער זיך איהן איינע קאַצע
לעמע, פֿיער פֿערוואַנען האַקטען זיך הערס, דאָס
נאָב מאַרין ציעמליך גענויאַ אן; אבער ערקענען
קאָנמע ער דיא פֿערוואַנען ניכט, דער פֿרעוידענט
דער זאָ מאַמ, אלס אָב ער איהם דעם מעללער
בלוט אין דען מאַפֿע לערעטע, וואַרדע איהן ניכט
געזעהען.

הרויסען שרייבט איין נאָמער אללעס איהן.
וואָס מאַרין אויסזאגע, אונד דרינגען איין אנדער-
ער, וואָס מאַן פֿיר בעווענגען מאַכען, דאָן
שמעללעט זיך דער פֿרעוידענט אונד נאָך איהם
ריכטער פֿעהער אַנס שליסלללאַך אונד זאָ אי-
בעריינגען זיך, דאָס מאַן נור איינען שטאלען גע-
דאָרען שטייפֿען איבערוועהן קאָנ, אבער ווערער
רעכטס נאָך לינקס דאַפֿאַן צו זעהען פֿערמאַ. ע
אויס דורך באַאויס אונס אָנגליך, דאָס
מ אן דיא לייכטע, אַכט פֿער זאָנען
אונד דיא גערעס הע אין דיע-
זעס שטאַלען שפֿרייטען זעהען
קאָנמע ען; דאָס אללעס, וואָס מאַ-
רין געזעהען האַבען, זאָנען ווירלל,
קאָנמע איהן ניכט געזעהען ווערדען.
דיא אונטערזוכונג דיערעט פֿאַן 11 אונד ביז
2: 'אָזעף שאַרף זינגט איין וועניג אין זינגעס גארטען
הערס דער נאָנג פֿערווילדעט איז, אונד דען ער
זאָנסט זאָ נישט געפֿלעגט האַטעט, ער דאָכט אן
דיא מעללאַנגען, דיא ער דאָרן צו ציעהען פֿערקעמע-
דאָן זאָס ער איהן איינער באַנג מיט זייער פֿירא,
אונד ריכטע איינע ציגאַרע, דיא איהם איינער דער
הערדיגען גענעבען האַטעט, וואָס איינע דער אַנט-
טעמישען הערדיגען אים פֿיבליקום ניכט רעכט וואָר,
דיא לייטע איהם דעם פֿאַלקע דער נישט צו דען אל-
טען שאַרף, זאָ הייסען איהן זאָ וויא פֿריהער, נאָב
באַרן, נור זיין ריכטליכעס קינד, דיעוועס שוואַל האַט
קינדען בייך פֿיר זינגען עלטערן; אויסגעהאַלט זיך
מיט זינגען שרייבן וועכטער אונד רעכטער הע-
טער אונד מיט העכערס אַהענען, דיא מיט איהם
דיא לויטפֿאַרטיג געמאַכט האַבען, איהן וועלכער ער
זינגען פֿאַסער זינגען זאָה. —
דיא געזעלשאַפט זינגט דאָן צום שפֿיזען,
איין מדינה צו אַנאָד אונד גרעפֿן קאללא, איין אַנ-
דערער צו ליכטמאַן.

דיא בעריכטונג דעם שייפֿלאַמעס אין ש-
עסלאַר אונד דיא פֿערנעמאָנג דעם מאַרין שאַרף
זינגט פֿאַלענדערזווייטע פֿאַר זיך:
דער פֿרעוידענט זאָמע: נאָבעס זיך דער גע-
ריכטשאַפֿט פֿערוואַסערלעט זאָ קאָנען וויר אינווער-
אַרבייט בענינגען.

פֿרעוידענט: איך ביטע אן מאַרין שאַרף
דיא פֿראַגע צו שמעללען, אין וועלכער שמעללונג
ער דורך דאָס שליסלללאַך שייטע?

בעריכטונגען פֿאַנדורען. הערשאַפֿט ערוועדערט דאָ
רוף, דאָס מאַמע יא זאָנאָר בעהויפטמעט האַבע דאָס
מאָן איהן דערמאַסען מדינה, דאָס ער אומפֿיעל.
דיא צייגען שיעמער אונד הללמאַן ערסטע-
רער אויס בושמאָהאָז אונד דער לעטצטערע אויס
קלויזענבורג זינד האַלצהענדלער אונד איינגעמדי-
סער דער פֿלאַסע, שרעמער: מיין שאַפֿטער מדינה-
מע מיר מעלענראַפֿיש מיט, דאָס דאָס האַלץ וועל-
כעס זאָ אין סענעדון העטמען איבערגעבען זאָלען
אין מ. דאָראַ מיט בעשלאַנ בעלענט וואַרדע, איך
זאָמע, דאָס דיא בעדונגענען לאַהע אַויסבע-
צאהלט ווערדען זאָפֿיל פֿיר דען ווענאָך בעג ענט-
פֿעללט, מיך האַט דיא זאָב, זינגט מעדיערע מווענד
גולדען געקאָסעט, עס זינגט מיר איהן פֿיעל האַלץ
פֿעללעלען, דיא לייטע פֿערהאַנגען דענאָך איהר
געלד אונד צוואַר דיא נאָנע פֿאַכטגעביר אונד
זאָמען, דאָס זאָ ניכטס בענאַנגען האַבען, נאָבעס
מאָן זאָ פֿאַלעטעט, מיטען זאָ זאָ אויסזאגען וויא
זאָ אויסגעזאָמט האַבען. — פֿרעוידענט: דיא זעלבסט
מיט דיעווען לייטען געשפֿאַכען? — שרעמער: עס
קאָנען געשלאַך איינע מענגע לייטע צו מיר, איך
ווייס אַבער ניכט, ווער זאָ וואַרען. — פֿרעוידענט: (איהן
מיטעקאָניטש אונד מאַמע צייגענד) ווירדען זאָ
דיעווע לייטע ערקענען? — שרעמער: איך גלויבע
זאָ וואַרען איהן דאָרונטער, בעשטימט קאָנן איהן
עס יעדאָך ניכט זאָגען.

פֿרעוידענט: דאָס זעסטליכע זיי-
גען בעאיינטיגט ווערדען זאָלען, מיט אויסנאַהמע
דעם אינגאָסט מאַמע, דעסען בעאיינטיגונג נאָך אין
שוועבע געהאַלטען ווערדען זאָלען.
פֿרעוידענט: דער געריכטשאַפֿט ווירד איבער דיא
בעאיינטיגונג בעשייטען; דיא פֿערהאַנדלונג ווירד
מיטוואַך אום 9 אונד פֿאַרמיטעלעט ווערדען.

דיא בעריכטונג אין מיטאָעסלאַר.
דיעוועוואַזא 17-טען זיל.

דער געריכטס זאָאל, אין וועלכעס דיא פֿער-
האַנדלונג דעם פֿראַצעסעט, דער דיא נאָנע וועלט
אין שווינגען זעצט, שאַטטפֿערטעט, איז הייטע
ניכט פֿרייא, ווייל דאָס קאַמיטאַט זינגע קאָנגרעסאַ-
צאָן דאָרן העלט, דעסוועגען האַט מאַן דיעווען
פֿרייען מאַן דאָצו בעשטימט, אום נאָך עסלאַר צו
פֿאָהרען, אונד דאָרן דען קאַקאַל איינגעשין פֿאַר-
צוגעהטען; דאָס הייסט זיך צו איבערצייגען, אָב עס
מאָנליך וואָר, דאָס מאַרין דורך דאָס שליסלללאַך
זעהען קאָנמע, וואָס הינטער דער מדינה געשאַה
פֿעריער, וויא דיא לאַגע פֿאַן אַפֿאלו אונד אַפֿאלו
דער סינאַגע אונד דער בענאַבאַרטען הייער
בעשאַפֿטען איז.

אונטער 25 זאָגען פֿוהרען פֿאַן גידיהאָזא
ווען, אים ערסטען ביערוואַנען זאָ 'אָזעף שאַרף
צווישען צוויי בעוואַפֿענטען געענטיגטעכטערן,
דאָן קאָס מאַרין אין איינער עקוויפֿאַשע מיט דעם
שריייען הענטער אן דער זייטע אונד איינען פֿאַנדו-
רען איהן פֿאַס קויטשאַקע, דאָן פֿאַלגען דיא
הערדיגען דעם געריכטע דיא פֿערהאַנדלונג אונד
בעריכטערשטאַטמער דער צייטונגען, אום 11 אונד
קאָס דער צוג פֿאַר דען טעמפלע אן, וואָ 6 שטענדאַר-
מען דיא גראַסע אונטערזאָמעלעט פֿאַלקהעטענע צו-
ריקוועלעטען.

מאַרין זאָ דיא ערשטאַמע וואָהנגע זיי-
נעס פֿאַטערס, דען ענטווייהעטע טעמפלע מיט זאָל-
כער גלייכטיגיקייט אונד שפֿאַטשישעס לעבעל
אן דיא יעדען ביסערען מענישען טעפֿאַרען מיט
מע, דער אלטע שאַרף טראַט אין דיא סינאַגע,
זינגען איינע ענטפֿאַלעטן טהרענען ביא דעם טרוי-
רינגען אַנבליקע דער הייליגען שמעטע, ער ביקטע
זיך, אום איינגעלעט בעלעטער צערייכטענער
חששום אויפֿצוזהעבען, אונד פֿינג דאָן אן דיא פֿאַר-
האַללע זאָ איינצורוכטען, וויא זאָ דאָסאלס וואָר,
אלס מאַרין זאָ פֿריכטבאַרע מהאַט געשיעהען ליעה,
דיא מדינה, דיא מיטעבראַכט וואַרדען וואָר, וואַר-
דע איינגעהענגט, דער טיש איינע באַנג, איין
שמוהל אונד דער בלעכאַפֿען איהן זינגע פֿלאַטין
געשמעללט, אונד דיא פֿערהאַנדלונג נאָהם דאָן
איהרען אַפֿאַנט.

דער פֿרעוידענט, דיא ריכטער אונד פֿערמדי-
נער זינגען זאָ זעהען.